



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 Vtrum sit mutabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

nihil est ita iustum apud omnes, quin apud aliquos differat, ergo etiam lex naturalis non est apud omnes eadem.

Art. 5. huius
quest.

¶ 3. Præ. Ad legem naturæ pertinet id, ad quod homo secundum naturam suam inclinatur, ut supra dictum est: sed diversi homines naturaliter ad diversa inclinantur, alii quidem ad concupiscentiam voluptatum, alii ad desideria honorum, alii ad alia, ergo non est una lex naturalis apud omnes.

Lib. 5. cap. 4.
Art. 2. huius
quest.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. Etymologiarum, * Ius naturale est commune omni nationi.

Text. 2. 3. &
4. rom. 2.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * Ad legem naturæ pertinent ea, ad quæ homo naturaliter inclinatur, inter quæ homini proprium est, ut inclinatur ad agendum secundum rationem: ad rationem autem pertinet ex cõibus ad propria procedere, ut patet ex I. Physic. * Aliter tamen circa hoc se habet ratio speculatiua, & aliter practica. Quia enim ratio speculatiua precipue negotiatur circa necessaria, quæ impossibile est aliter se habere, absque aliquo defectu. Inuenitur veritas in conclusionibus propriis, sicut & in principiis communibus: sed ratio practica negotiatur circa contingetia, in quibus sunt operationes humane: & ideo si in cõmunibus sit aliqua necessitas, quanto magis ad propria descenditur, tanto magis inuenitur defectus. Sic igitur in speculatiuis est eadem veritas apud omnes tam in principiis, quam in conclusionibus, licet veritas non apud omnes cognoscatur in conclusionibus, sed solum in principiis, quæ dicuntur communes conceptiones. In operatiuis autem non est eadem veritas, vel rectitudo practica apud omnes quantum ad propria, sed solum quantum ad cõmunia: & apud illos, apud quos est eadem rectitudo in propriis, non est equaliter omnibus nota. Sic igitur patet, quod quantum ad cõmunia principia rationis siue speculatiue, siue practice, est eadem veritas, seu rectitudo apud omnes, & equaliter nota. Quantum uero ad proprias conclusiones rationis speculatiue est eadem veritas apud omnes, non tamen equaliter omnibus nota. Apud omnes enim verum est, quod triangulus habet tres angulos æquales duobus relictis, quamuis hoc non sit omnibus notum: sed quantum ad proprias conclusiones rationis practice, nec est eadem veritas, seu rectitudo apud omnes: nec etiã apud quos est eadem, est equaliter nota. Apud omnes enim hoc rectum est, & verum, ut secundum rationem agatur. Ex hoc autem principio sequitur quasi conclusio propria, quod deposita sint reddenda, & hoc quidem, ut in pluribus verum est: sed potest in aliquo casu contingere, quod sit damnosum, & per consequens irrationabile, si deposita reddantur, puta, si aliqua petat ad impugnandam patriam: & hoc tanto magis inuenitur deficere, quanto magis ad particularia descenditur, puta, si dicatur quod deposita sunt reddenda cum tali cautione, uel tali modo. Quãto enim plures conditiones particulares apponuntur, tanto pluribus modis poterit deficere, ut non sit rectum vel in reddendo, vel non reddendo. Sic igitur dicendum est, quod lex naturæ quantum ad prima principia cõmunia, est eadem apud omnes, & secundum rectitudinem, & secundum notitiã: sed quantum ad quædam propria, quæ sunt quasi conclusiones principiorum cõmunium, est eadem apud omnes etiã ut in pluribus, & secundum rectitudinem, & secundum notitiã: sed ut in paucioribus potest deficere & quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta sicut etiam naturæ generabiles,

Alias veritas.

F & corruptibiles deficiunt, ut in paucioribus potest impedimenta & etiam quantum ad notitiã. Propter hoc, quod aliqui habent deprauatam mentem ex passione, seu ex mala consuetudine, & mala habitudine naturæ: sicut apud Germanos latrocinium non reputabatur iniquum, cum tamen sit expresse contra legem naturæ, ut refert Isidorus in lib. de bello Gallico.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum illud est sic intelligendum, quasi oia quæ in lege & in principio continentur, sint de lege naturæ, cum multa datur ibi supra naturã: sed quia ea quæ sunt de lege naturæ, plenarie ibi traduntur, unde cum dicitur, quod ius naturale est, quod in lege, & in principio continetur, statim explicando subiicitur, quod quilibet iubetur alii facere, quod sibi vult fieri.

AD SECUNDUM dicendum, quod verbum illud est intelligendum de his, quæ sunt naturaliter iustas, sicut principia communia, sed sicut quædam conclusiones ex his deriuatæ, quæ ut in pluribus habent consuetudinem, & ut in paucioribus deficiunt.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ratio in homine est naturæ, & imperat alijs potestis, ita oportet quod inclinationes naturales ad alias potentias pertinentes ordinentur secundum rationem, unde hoc est commune communitate rectum, ut secundum rationem dirigantur omnes hominum inclinationes.

ARTICULVS V.

Utrum lex naturæ mutari possit.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur quod natura mutari possit. Quia super illud Isidorus, 17. Addidit eis disciplinam, & legem vitæ, glossa: * legem literæ, quantum ad correctionem legis naturalis, scribi voluit: sed illud quod corruptum mutatur, ergo lex naturalis potest mutari.

¶ 2. Præ. Contra legem naturalem est occisio innocentis, & et adulterium & furtum: sed ista immutabilia sunt, ergo lex naturæ potest mutari. Item esse mutata a Deo, puta, cum Deus precepit Abrahæ, quod occideret filium innocentem, ut habetur Gen. 22. Et cum precepit Iudeis, ut mutata aegyptiaca vasa subriperent, ut habetur Exod. 12. Et cum precepit Osee, ut uxorem fornicariam acciperet, ut habetur Osee 1. ergo lex naturalis potest mutari.

¶ 2. Præ. Isidorus dicit in lib. Etymolog. * quod deus omnium possessio, & una libertas est de iure naturali: sed hæc videmus esse mutata per leges humanas, ergo videtur quod lex naturalis sit mutabilis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Decretis, 5. * Naturale ius ab exordio rationalis creature variatur tempore, sed immutabile permanet.

RESPON. Dicendum, quod lex naturalis potest mutari dupliciter. Vno modo per hoc quod aliquid ei addatur: & sic nihil prohibet legem naturalem mutari. Multa enim supra legem naturalem superadduntur ad humanam vitam utilia tam per legem naturalem, quam etiam per leges humanas. Alio modo potest intelligi mutatio legis naturalis per modum subtractionis, ut si aliquid desinat esse de lege naturali, prius fuit secundum legem naturalem, & sic quantum ad prima principia legis naturæ, lex naturæ est immutabilis. Quantum autem ad quædam propria, quæ diximus esse quasi quædam conclusiones propinque primis principiis, sic lex naturalis non immutatur, quin ut in pluribus sit recta

Semper quod lex naturalis habet . potest tamen mutari & in aliquo particulari, & in paucioribus ppter aliquas speciales causas impediētes obseruanciam talium præceptorum, vt supra dictum est. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod lex scripta dicitur esse data ad correctionem legis naturalis, vel quia per legem scriptam suppletur eis, quod legi naturæ deest: vel quia lex naturæ in aliquorum cordibus quantum ad aliqua, corrupta erat intantum, vt existimarent esse bona, quæ naturaliter sunt mala: & talis corruptio correctione indigebat.

AD SECVNDVM dicendum, quod naturali morte moriuntur omnes cōmunitē tam nocentes, quā innocentes: quæ quidem naturalis mors diuina potestate inducitur propter peccatum originale, secundū illud 1. Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat: & ideo absque aliqua iniustitia secundū mandatum Dei potest infligi mors cuiusq; homini vel nocenti, vel innocenti. Similiter etiam adulteriū est concubitus cum vxore aliena, quæ quidē est ei deputata secundum legem Dei diuinitus traditā. vnde ad quæcumque mulierem aliquis accedat ex mandato diuino, non est adulteriū, nec fornicatio. Et eadem ratio est de furto, quod est acceptio rei alienæ, quicquid enim accipit aliquis ex mādato Dei, qui est Dominus vniuersorum, non accipit absque voluntate Domini, qđ est furari. Nec solum in rebus humanis quicquid a Deo mādatur, hoc ipso est debitum, sed etiam in rebus naturalibus quicquid a Deo fit, est naturale quodammodo, vt in primo dictum est. *

AD TERTIVM dicendum, quod aliquid dicitur esse de iure naturali dupliciter. Vno modo, quia ad hoc natura inclinatur: sicut non esse iniuriā alteri faciendam. Alio modo, quia natura non inducit contrarium: sicut possemus dicere, quod hominem esse nudum est de iure naturali: quia natura non dedit ei vestitum, sed ars adinuenit. & hoc modo communis omnium possessio, & omnium vna libertas, dicitur esse de iure naturali, quia scilicet distinctio personarum, & seruitus non sunt inductæ a natura, sed per hominum rationem ad vtilitatem humanæ vite. & sic etiam in hoc lex naturæ non est mutata nisi per additionem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum lex naturæ possit a corde hominis aboleri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod lex naturæ possit a corde hominis aboleri. Quia Roman. 2. super illud. Cū Gentes quæ legem non habent &c. dicit glossa: * quod in interiori homine per gratiam innouato, lex iustitiæ inscribitur, quam deleuerat culpa: sed lex iustitiæ est lex naturæ. ergo lex naturæ potest deleri.

¶ 2. Præterea. Lex gratiæ est efficacior quā lex naturæ: sed lex gratiæ deletur per culpam. ergo multo magis lex naturæ potest deleri.

¶ 3. Præterea. Illud quod lege statuitur, inducitur quasi iustum: sed multa sunt ab hominibus statuta contra legem naturæ. ergo lex naturæ potest a cordibus hominum aboleri.

SED CONTRA est, quod Augustin. dicit in 2. Confess. * Lex tua scripta est in cordibus hominum, quæ nec vlla quidē delet iniquitas: sed lex scripta in cordibus hominum est lex naturalis. ergo lex naturalis deleri non potest.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * ad legem naturalem pertinent primo quidem quædam præcepta cōmunitissima, quæ sunt omni-

A bus nota: quædam autem secundaria præcepta magis propria, quæ sunt quasi conclusiones propinque principijs. Quantum ergo ad illa principia communia, lex naturalis nullo modo potest a cordibus hominum deleri in vniuersali: deletur tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem, vt supra dictum est. * Quantum verò ad alia præcepta secundaria, potest lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones, eo modo quo etiam in speculatis erroribus contingunt circa conclusiones necessarias: vel etiā propter prauas consuetudines & habitus corruptos: sicut apud quosdam nō reputabantur latrocinia peccata, vel etiam vitia contra naturam, vt etiam Apost. dicit ad Roman. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod culpa deleret legem naturæ in particulari, non autem in vniuersali: nisi forte quantum ad secunda præcepta legis naturæ, eo modo quo dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod gratia etsi sit efficacior quā natura, tamen natura essentialior est homini, & ideo magis permanens.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa procedit de secundis præceptis legis naturæ, contra quæ aliqui legislatores statuta aliqua fecerunt, quæ sunt iniqua.

QVAESTIO XCV.

De lege humana, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de lege humana.

¶ Et primò quidem de ipsa lege secundum se. Secundò, de potestate eius. Tertiò, de eius mutabilitate.

CIRCA primum queruntur quatuor.

¶ Primò, De vtilitate ipsius.

¶ Secundò, De origine eius.

¶ Tertiò, De qualitate ipsius.

¶ Quarto, De diuisione eiusdem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fuerit vtile aliquas leges poni ab hominibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non fuerit vtile aliquas leges poni ab hominibus. Intentio enim cuiuslibet legis est, vt per eam homines fiant boni, sicut supra dictum est: * sed homines magis inducuntur ad bonum voluntarij per monitiones, quā coacti per leges. ergo non fuit necessarium leges ponere.

¶ 2. Præterea. Sicut dicit Philosophus in 5. Ethicorum. † Ad iudicem confugiunt homines sicut ad iustum animatum: sed iustitia animata est melior, quā inanimata quæ legibus continetur. ergo melius fuisset, vt executio iustitiæ committeretur arbitrio iudicum, quā quod super hoc lex aliqua conderetur.

¶ 3. Præterea. Lex omnis directiua est actuum humanorum, vt ex supradictis patet: * sed cum humani actus consistant in singularibus, quæ sunt infinita, non possunt ea, quæ ad directionem humanorum actuum pertinent, sufficienter considerari, nisi ab aliquo sapiente, qui inspiciat singula. ergo melius fuisset arbitrio sapientū dirigi actus humanos, quā aliqua lege posita. ergo non fuit necessarium leges humanas ponere.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. 5. e. 56. Etymolog. Factæ sunt leges, ut earum metu humana

Supra q. 91. art. 3. & 2. dicitur. 9. art. 1. cor. ad 1. & ad 5. Et 3. dicitur. 40. ar. 2. q. 92. ar. 1.

Cap. 4. circa mod. 10. 5.

Q. 90. art. 1. 2. 3.